

Atomvapnen i riksdagen

De nu utkomna snabbprotokollen från remissdebatten bekräftar vad tidningsreferaten redan angivit: vår viktigaste försvarsfråga förbigicks nästan helt i den svenska riksdagens stora öppningsdebatt. De flesta talare gav inte ens en antydning om att de kände till frågans existens. Man talade länge om försvarsutgifterna och beskattningen, man anklagade varann som alltid för att ha ändrat ståndpunkt både under de senaste åren och i själva debatten, man påstod att motståndaren refererat fel och byggde genom ideliga omtuggningar av denna typ upp utförliga och odrägliga anföranden — men man talade inte om atomvapnen. Vad vi fick bevittna var en lysande uppvisning i undvikanternas taktik.

Jo, det fanns några undantag. I andra kammaren framhöll högerens hr Skoglund att saken borde tas upp till prövning: "Vi är också i det läget nu att vi inte kan planera ett framtida svenskt försvar utan att ge klart besked om hur taktiska atomvapen skall kunna inordnas i vårt försvar och om vi avser att sådana vapen skall ingå i detta försvar." Hr Skoglund var dock icke så bestämd i sina uttalanden som den frånvarande högerledaren hr Hjalmarson. Den emne som i positiv riktning sade ifrån var folktoppartisten hr Osvald, redan tidigare känd för att han hellre talar om realiteter än övar sig i politisk taktik. Hr Osvald erinrade om att försvarsministern nyligen uttalat att tillgången till atomvapen revolutionerat förutsättningarna för krigföringen. "Men ändå tvekar regeringen inför den revolutionerande nyheten, Försvarets olika komponenter måste vägas mot varandra, säger statsministern; det är ju en självklarhet; men avvägningen får väl ändå inte leda till att man avstår från den mest effektiva komponenten. Det är väl framför allt den man måste lita till, om man vill göra försvaret så effektivt att det kan inge respekt för vår vilja till frihet och oberoende."

Försvarsministern hörde till dem som berörde frågan, men ändå undvek saken. Det är något magistralt undvikande över hans uttalanden; intrycket är att han avlägger prov för att bli en perfekt diplomatisk utrikesminister. Han erkände "att de nya massförstörelsevapnen och det framtida krigets utseende måste sysselsätta vår tankeverksamhet". Men längre än till att fundera på problemet ansåg han sig inte kunna gå,

och han talade om att fortsätta denna reflekterande verksamhet under de närmaste åren. Det är skönt att försvarsministern inte alltid behöver så lång tid för att komma till en åsikt. Då det talats om, främst av chefen för Försvarets forskningsanstalt, att vi inom sju år skulle kunna tillverka atomvapen på egen hand, ställde sig hr Nilsson också tveksam. Han förklarade i en märklig sats "att spekulationerna kring dessa frågor tills vidare endast är konstruktioner"; nog måste väl ändå försvarsministern veta om det finns möjlighet att tillverka svenska atomvapen inom den angivna tiden eller inte, nog måste han ha förmåga att bedöma om chefen för Försvarets forskningsanstalt pratar i vädret eller inte. På samma sätt uttalade sig handelsministern. Även för honom gällde det att med kraft hävda sin okunnighet och sin bristande förmåga av förutseende. Då det av hr Osvald påpekades att de svenska atomverken kunde förses med anordningar som möjliggjorde framställning av atomvapen svarade hr Lange att det fanns hinder för en sådan produktion — "bland annat den omständigheten att sådana anordningar måste i förväg beslutas och projekteras, och det kommer icke att ske för de här aktuella anläggningarna".

Det är möjligt, och det måste vi hoppas, att det här utslutande är fråga om taktik. Kanske anser hr Nilsson och Lange — motsatsen är nästan otrolig — att vi behöver taktiska atombomber, men att det är farligt att ställa frågan på sin spets just nu. De kan vara rädda för de kvinnoorganisationer som helt enkelt säger nej till atomvapnet därför att det är så farligt — och alltså är beredda att skicka ut Sveriges ungdom i strid med otillräckliga vapen. Kanske är de rädda för hr Undén, vars hela politik bygger på förutsättningen att ett storkrig kan undvikas och att vi kan undvika också en begränsad rysk aktion genom att hålla de ryska härskarna vid någorlunda gott humör. Att försvarsministern samtidigt skulle erkänna atomvapnets revolutionerande betydelse och på allvar och lång sikt vilja hävda att Sverige inte skall ha sådana vapen, det är ett alltför pessimistiskt perspektiv.

Tyvärr kan emellertid inte saken bedömas blott från synpunkten om vi själva, när det ofrånkomliga beslutets tid är inne, kommer att bestämma oss

för att producera atomvapen. Det dröjer sju år till dess, enligt sakkunskapen; under de närmast följande åren kan man blott tänka sig en produktion av ett fåtal atomvapen om året, och vi skulle alltså under mer än ett årtionde vara praktiskt taget försvarslösa mot en angripare med dylika vapen. Kravet på att vi måste fatta ståndpunkt till en svensk produktion är väsentligt, men det är inte det enda krav som kan ställas.

När det gäller möjligheten att få köpa, låna eller hyra atomprojektiler från USA intar de ansvariga politikerna en lika oklar och taktiskt bestämd hållning. De försäkrar oss i största allmänhet att sådana

möjligheter för närvarande inte finns. Men de berör inte frågan om vi gör några försök att skapa sådana möjligheter, om vi hör oss för hos västmakterna, närmast hos USA, om vad som kan göras; lika litet går de in på det avgörande problemet, om inte inom en nära framtid positiva möjligheter kan yppa sig. Då den svenska riksdagen nästan genomgående tolererar denna tystnad, denna mörkläggnings, dessa kringgående och undflyende uttalanden, kan man inte begära en stark reaktion inom folket. Detta folk litat, och det är begripligt, på ansvarskänslan inom riksdag och regering och tror inte att det är den politiska taktiken som här triumferar.